

Der Archivar, 57, 1–3(2004)

Prvi je broj *Archivara* u 2004. posvećen 74. njemačkom danu arhiva održanom u Chemnitzu od 30. rujna do 3. listopada 2003. (681 sudionik, od toga 51 izlagač). Okvirna je tema *Arhivi u društvenoj reformi* izabrana zbog dugoročnoga preustroja javne uprave. Pod diktatom uprave i prazne državne blagajne na udaru mjera štednje našli su se i arhivi. Radne su skupine raspravljale o njezinim posljedicama za arhivske ustanove (arhiv kao objekt i subjekt organizacijskih i strukturalnih promjena u upravi na primjerima arhiva pokrajine Hessena i Sachsen-Anhalta) te upozorile na preispitivanje uloge arhiva u društvu (društvena uloga arhiva sve više ovisi o uslugama arhiva za ispunjavanje potreba informacijskoga društva) i postojeće financijske, poslovne i profesionalne izazove arhivske službe (stručno obrazovanje arhivskih djelatnika, nedostatak financijskih sredstava i osoblja u odnosu na rast društvenih potreba za informacijama i znanjem, uspostavljanje prihvatljiva odnosa između kvalitete pružanja usluga i njihove pristupačnosti za sve korisnike). Nova je pojava da se uz već uobičajeno smanjenje proračuna i ukidanje radnih mjesta istražuje i financijska iskoristivost arhiva. Uprava proučava poslovne procese, stručnost osoblja, stanje i gospodarsku vrijednost nekretnina. I umjesto na mogućnosti uštede, rezultati su ukazali na nedostatke u radnoj organizaciji i velike zaostatke u poslovanju. Budući da mjere štednje ipak neće zaobići arhive, shvatilo se da je potrebno poraditi na mogućim rješenjima stručne i gospodarske neproduktivnosti arhivističkoga rada: na izradi integriranih stručnih i gospodarskih nacрта te transparentnih prikaza svih radnih postupaka kako bi se mjerodavni financijski organi upozorili na njihove posebnosti i važnost. Između ostaloga predlaže se i povezivanje u strateške saveze (suradnja s drugim arhivima i pismohranama u izradi dugoročnih modela arhiviranja, procjeni opsega gradiva u stvaranju i potrebnoga spremišnog prostora) i njegovanje kontakata s javnošću (politika i mediji) radi njezine senzibilizacije za postojeće probleme. S gospodarskoga se stajališta predlaže prebacivanje težišta na temeljne arhivističke radne postupke radi njihove racionalizacije (istraživanja su pokazala da uz postojeće velike količine nesređenoga gradiva samo 20% svoga radnog vremena arhivisti posvećuju njegovoj obradi, te se traži njihovo oslobađanje od ne-arhivističkih poslova), modernizacija struktura i njihovo pojednostavljenje radi veće operativnosti, ublaživanja hijerarhijskih struktura i individualizma s težištem na međusobnoj suradnji djelatnika u arhivu.

Istu temu obrađuje i prvi prilog u sljedećem izdanju časopisa (2/2004), ali na primjeru komunalnih arhiva. Opisuju se promjene nastale modernizacijom javne uprave kojom se ona pokušava učiniti učinkovitijom i racionalnijom nasuprot birokratizaciji i hijerarhijskim sustavima. U vrijeme kad se općine bore s financijskim teškoćama u prvom su planu smanjenje proračuna za materijalne troškove i smanjenje broja osoblja, što dovodi u pitanje ispunjavanje temeljnih zadaća arhivističkoga rada, a kako danas važnost arhiva određuju brzina, kvaliteta i prihvatljiva cijena pruženih informacija različitim strukturama korisnika, upravo bi se tim elementima, tj. osluškivanju potreba građana, trebala posvetiti najveća pažnja. Upravna bi reforma, unatoč praznim blagajnama i glasnim zahtjevima za štednjom, mogla značiti i mogućnost modernizacije arhiva kao ključne ustanove informacijskoga društva koja osigurava neposredna i autentična svjedočanstva ljudske aktivnosti.

Grupa autora u prilogu *Die deutschen Archive in der Informationsgesellschaft-Stadnortbestimmung und Perspektiven* (1/2004) drži da su njemački arhivi iskoristili mogućnosti koje pružaju novi mediji informatičke tehnologije, i to zato što su ih shvatili kao izazov, a ne kao prijetnju, te tako stekli široki krug novih korisnika. Ispunjavanje novih zahtjeva ipak neće biti tako jednostavno, jer ih očekuje izrada arhivskoga portala, koji bi obuhvatio sve arhivske ustanove i svakom korisniku omogućio jednostavan i pregledan

pristup gradivu, retrokonverzija starijih obavijesnih pomagala, prezentacija online podataka o obradi i sređivanju, osiguranje vjerodostojnosti gradiva u elektroničkom obliku, izrada oglednih projekata online prezentacije gradiva, uspostavljanje dijaloga s predstavnicima povijesnih znanosti, suradnja s knjižnicama i muzejima, postizanje potrebne stručnosti za uporabu arhivskih izvora i uključivanje njemačkih arhiva u međunarodno priznate strategije obrade gradiva. U ispunjavanju navedenih zahtjeva očekuje se pomoć Njemačke istraživačke udruge.

U br. 1/2004 (*Das Historische Archiv Krupp. Seine Geschichte und seine Neuorientierungen im letzten Vierteljahrhundert*) objavljen je i kratak prikaz obiteljskoga i poduzetničkoga arhiva jedne od najpoznatijih njemačkih poduzetničkih obitelji – obitelji Krupp. Opisan je razvitak arhiva od Povijesnoga odjela, utemeljena 1905. u okviru tvrtke do kada ga je preuzela Zaklada Alfred Krupp von Bohlen und Halbach 1998. (i prijelaz s načela pertinencije na načelo provenijencije uz podršku informatičke tehnologije). Najstariji izvori potječu iz 18. st. (tvrtka Krupp osnovana je 1811.). Gradivo je povijesni izvor za gospodarski i socijalni razvitak Njemačke u 19. i 20. st. te daje uvid u život i djelovanje bogate industrijske obitelji toga doba.

Izvjješće o arhivima Rusije, *Archivbericht Russland, 2000–2002*, počinje s uvodnom napomenom o financijskim i materijalnim teškoćama u koje su zapali ruski arhivi tijekom posljednjega desetljeća 20. st. S prijelazom u 21. st. smirivanje se političkih i gospodarskih prilika pozitivno odražava i na stanje arhiva. Vlada Ruske Federacije odobrila je 14. prosinca 1999. »Savezni program Kultura Rusije 2001.–2005.«, neku vrstu petogodišnjega plana kulturnoga razvitka države. Ruskim arhivima posvećeno je posebno poglavlje, u kojem se definiraju smjernice za očuvanje i dopunu arhivskoga fonda države te upotpunjavanje normativnih odredbi arhivističke djelatnosti. Konkretna mjera za ostvarivanje navedenih smjernice sažete su u sljedećih 9 točaka: 1. prerada/izrada novoga arhivskog zakona, 2. osigurano čuvanje gradiva, konzervacija/restauracija, 3. dopuna fondova, 4. dostupnost, 5. istraživanje, 6. »informatizacija« arhiva (»automatizacija« središnje državne registracije, digitalizacija, Internet), 7. međunarodna suradnja, 8. osoblje, 9. projekti. Drugi dio izvješća sadržava popis literature o sustavu organizacije arhiva Ruske Federacije, povijesti arhivistike, vrjednovanju, preuzimanju, čuvanju i zaštiti arhivskoga gradiva te o međunarodnoj suradnji i izdavačkoj djelatnosti (časopis »Russika«).

Manfred von Boetticher (*Organisation der Benutzung und Neugestaltung des Benutzersaals im Niedersächsischen Hauptstaatsarchiv Hannover, 3/2004*) opisuje Glavni državni arhiv Niedersachsena u Hannoveru kao uslužnu službu koja svoju djelatnost obavlja u skladu s interesima pokrajinske uprave Niedersachsena kao stvaratelja arhivskoga gradiva te građana kao njegova korisnika. Rad arhiva sastoji se u upoznavanju potencijalnih korisnika sa sadržajem i strukturom gradiva te radom u arhivu (uporaba obavijesnih pomagala). Cilj je arhivske službe osigurati jamstvo brze i optimalne usluge, koja bi korisnicima pružila brzu informaciju, a arhiviste oslobodila rutinskih zahtjeva kako bi se mogli usredotočiti na vrjednovanje, preuzimanje i obradu arhivskoga gradiva. Posebno je poglavlje posvećeno preuređenju čitaonice radi poboljšanja radnih uvjeta korisnika. Izmjene su provedene u dogovoru s Pokrajinskim uredom za izgradnju u Hannoveru i Uredom za zaštitu spomenika (osvjetljenje, novi radni stolovi, stolice, stolne svjetiljke, protupožarna zaštita i videonadzor). Radovi su trajali od siječnja do ožujka 2003. Troškovi preuređenja iznosili su 157 000 eura.

Michael Klein u prilogu o korisničkoj službi Zemaljskoga arhiva u Berlinu (3/2004) navodi da je uporaba arhivskoga gradiva sa stajališta korisnika jednostavna: cijeli se postupak odvija u skladu s njihovim očekivanjima i zahtjevima. Primjećuje se da su za arhive korisnikove želje sve mjerodavnije. Umjesto pitanja što određeni arhiv nudi, postavlja se

pitanje što korisnik traži. Promjena perspektiva prisiljava arhive na preispitivanje postojeće radne organizacije i širenje ponude usluga, pri čemu se korisnička služba otkriva kao mnogostrani proces, u djelokrug kojega ulazi organizacija središnje korisničke službe, izrada pravilnika o radu čitaonice, organizacija postupka naručivanja i dopreme gradiva, radno vrijeme čitaonice, mogućnost samostalne uporabe obavijesnih pomagala, online služba (sistemski administratori, website arhiva), osiguranje prostora čitaonice, garderobe, izložbenoga prostora, predavaonice, kinodvorane, tehničke opreme, briga o vanjskim činiteljima (mogućnost dolaska javnim prijevozom, blizina ugostiteljskih objekata).

Posljednji veći prilog u br. 3/2004 donosi prikaz zaštitnih mjera u radu s biološki kontaminiranim gradivom (*Tehnička pravila za biološke radne materijale (TRBA 240)*). Pravila su izrađena za potrebe arhivskih ustanova, a stupila su na snagu u ožujku 2003. Ona odražavaju sigurnosno-tehničke, radno-medicinske, higijenske i znanstvene standarde mjera zaštite u radu s biološkim materijalom. Izradio ih je Odbor za biološki radni materijal pri njemačkom Saveznom ministarstvu za gospodarstvo i rad.

Danijela Marjanić